

Διάλεξη:

«Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα στα Χρόνια της Κρίσης»

Συνέδριο Εταιρείας Μελέτης Εμπορικού και Οικονομικού Δικαίου:
«Το οικονομικό δίκαιο την εποχή της κρίσης»
27-28/5/2016

Καθηγητής Γκίκας Χαρδούβελης

Μάϊος 2016

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Συγκριτικά μεγέθη
- II. Κρίση και τράπεζες
- III. Σημερινές προκλήσεις
- IV. Πολιτικές για το μέλλον

I. ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ

- ❑ Το χρηματοοικονομικό σύστημα στην Ελλάδα απελευθερώθηκε πλήρως το 1994 και έκτοτε αναπτύχθηκε ραγδαία, ιδιαίτερα ο δανεισμός των νοικοκυριών. Η αύξηση των μεγεθών σταμάτησε το 2008
- ❑ Το ελληνικό χρηματοοικονομικό σύστημα είναι μικρότερο ως %ΑΕΠ από άλλες χώρες της ΕΕ-15 και κυριαρχείται από τις τράπεζες, οι οποίες μειώθηκαν δραστικά μετά την ελληνική κρίση σε 4 συστημικές, που έχουν το 92% του ενεργητικού
- ❑ Οι ελληνικές τράπεζες άντεξαν τη διεθνή χρηματοοικονομική κρίση, αλλά η ελληνική δημοσιονομική κρίση τις χρεοκόπησε. Το PSI μείωσε κατά 78% την αξία των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου που κατείχαν οι τράπεζες, ενώ η παρατεταμένη ύφεση οδήγησε πολλούς δανειολήπτες σε καθυστερήσεις ή και άρνηση αποπληρωμής ⇒ οι τράπεζες υπέστησαν απώλειες μεγαλύτερες του μετοχικού κεφαλαίου τους
- ❑ Τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών μετά το PSI του Μαρτίου 2012
- ❑ Μεγάλη η εξάρτηση των ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα με δανεισμό που πλησίασε το ποσό των καταθέσεων, κορυφώθηκε το 2012 και στη συνέχεια βελτιώθηκε σταδιακά έως το Νοέμβριο του 2014 (μειώθηκε στα €45δισ), αλλά επιδεινώθηκε εκ νέου το 2015
- ❑ Δύο οι μεγάλες προκλήσεις σήμερα: Αύξηση ρευστότητας και μείωση NPLs

I. ΔΙΕΘΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

EU, USA & Japan- banking sector (2011)

	EU	USA	Japan
Total Assets (€ tr.)	35.9	9.8	8.3
Total Assets (% GDP)	284%	90%	196%
Top 5 bank assets (€ tr.)	10.6	4.8	4.6
Top 5 bank assets (% GDP)	84%	44%	108%

Source: European Banking Federation

1000
900
800
700
600
500
400
300
200
100
0

2,174.4%

Total MFI Assets in EU-27 (% of GDP in 2013)

329.1%

227.2%

Source: ECB, European Commission

II.

I. Συγκριτικά μεγέθη

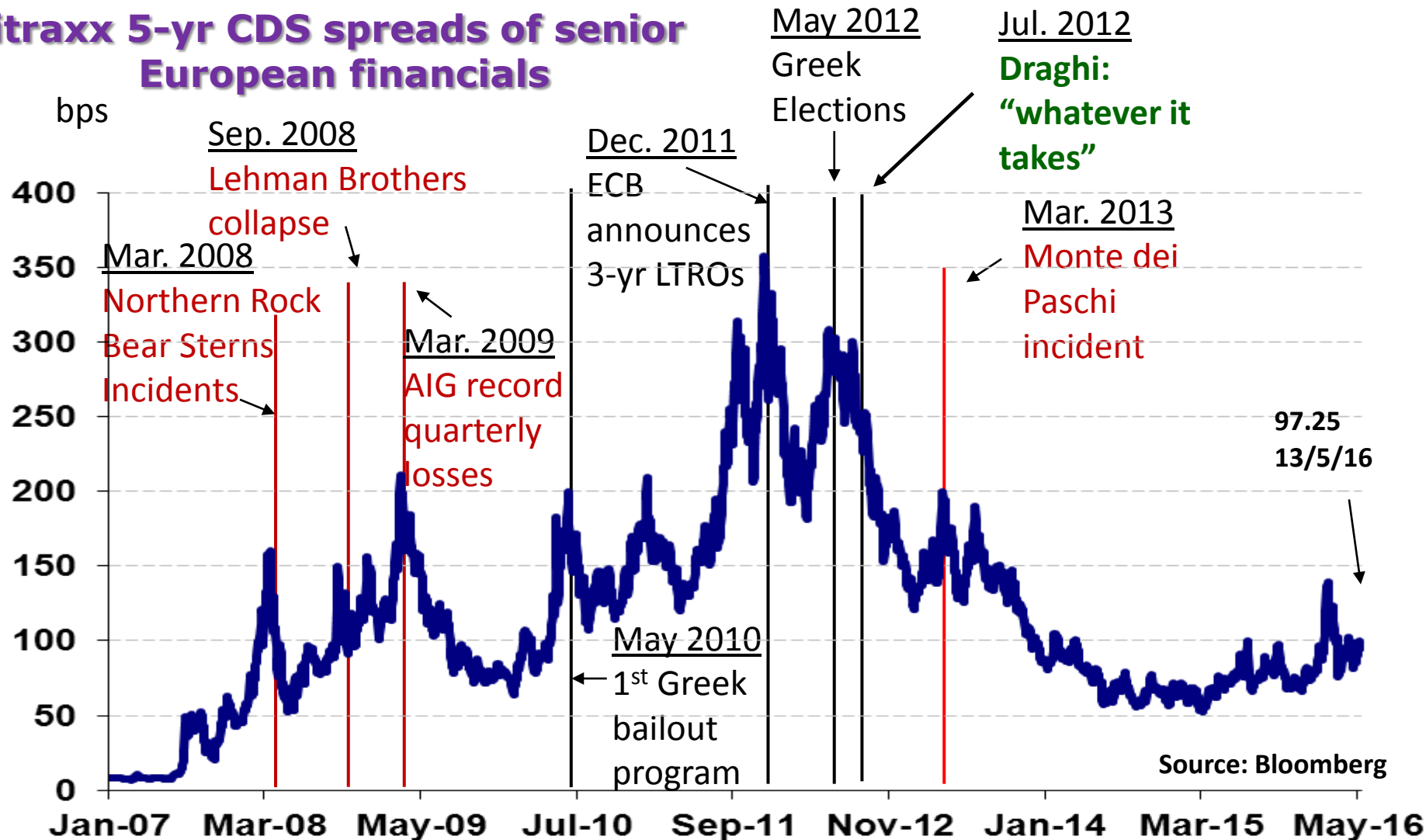
II. Κρίση και τράπεζες

III. Σημερινές προκλήσεις

IV. Πολιτικές για το μέλλον

II. ΟΙ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ: ΚΟΣΤΟΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΟΜΟΛΟΓΩΝ

itraxx 5-yr CDS spreads of senior European financials

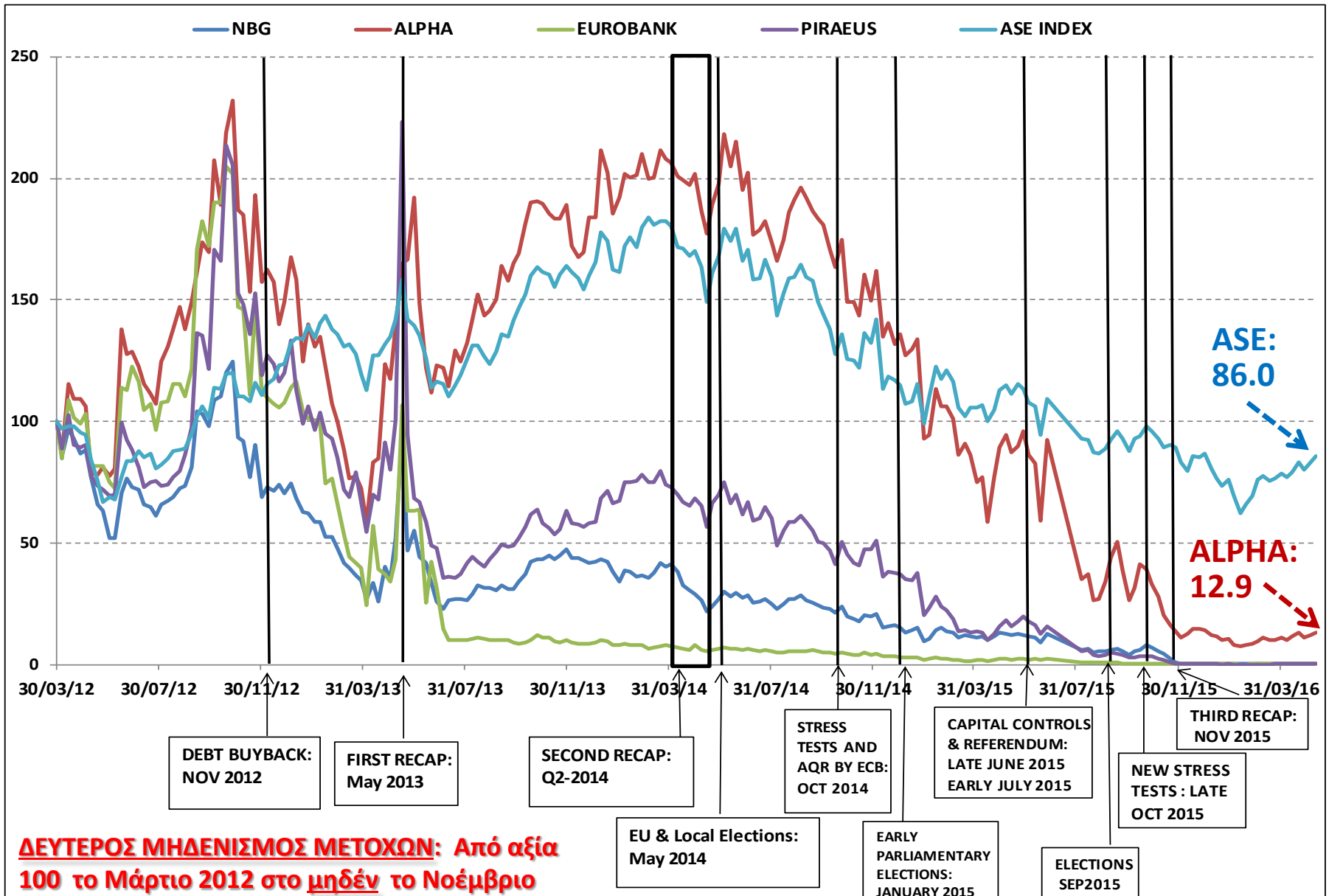
- ❑ Ο κίνδυνος του τραπεζικού τομέα περιγράφεται από το CDS spread
- ❑ Άρχισε να μειώνεται δραματικά μετά την ανακοίνωση του Mario Draghi ότι «θα κάνει ό,τι μπορεί» - whatever it takes, αλλά παραμένει υψηλότερος από το Φθινόπωρο 2007

II. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΣΤΗΝ ΚΡΙΣΗ

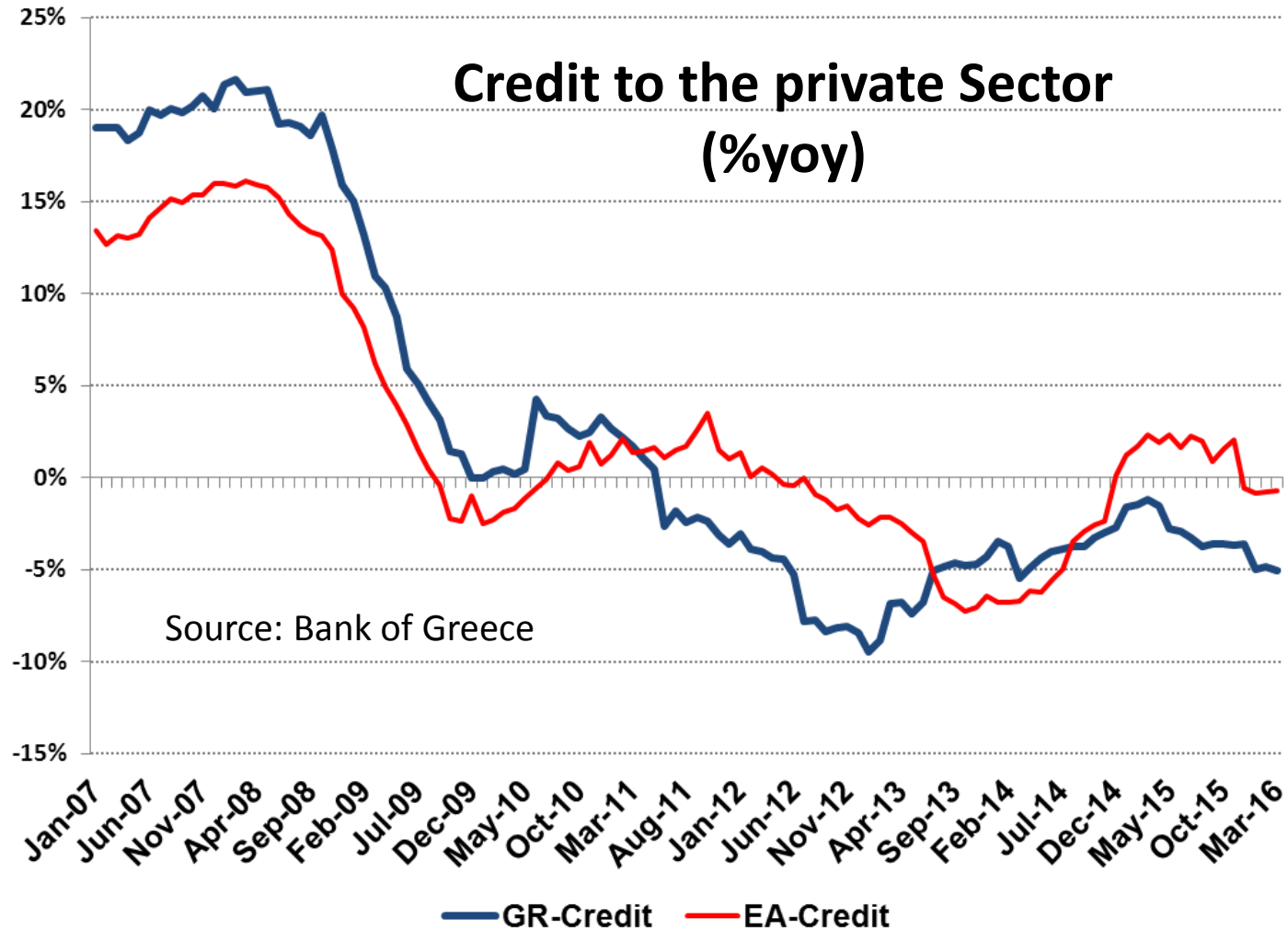
- ❑ **European financial stocks** στο **50%** του Σεπτ. 2004, ενώ υπόλοιπη αγορά στο 245%
- ❑ Ο δείκτης ελληνικών τραπεζικών μετοχών σχεδόν στο μηδέν στο τέλος Απριλίου του 2015, αλλά και από το τέλος του 2011 (Πρώτος μηδενισμός)

II. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ PSI πρὸς ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟ

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΜΗΔΕΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ: Από αξία 100 το Μάρτιο 2012 στο μηδέν το Νοέμβριο 2015 για NBG, Eurobank, Piraeus,

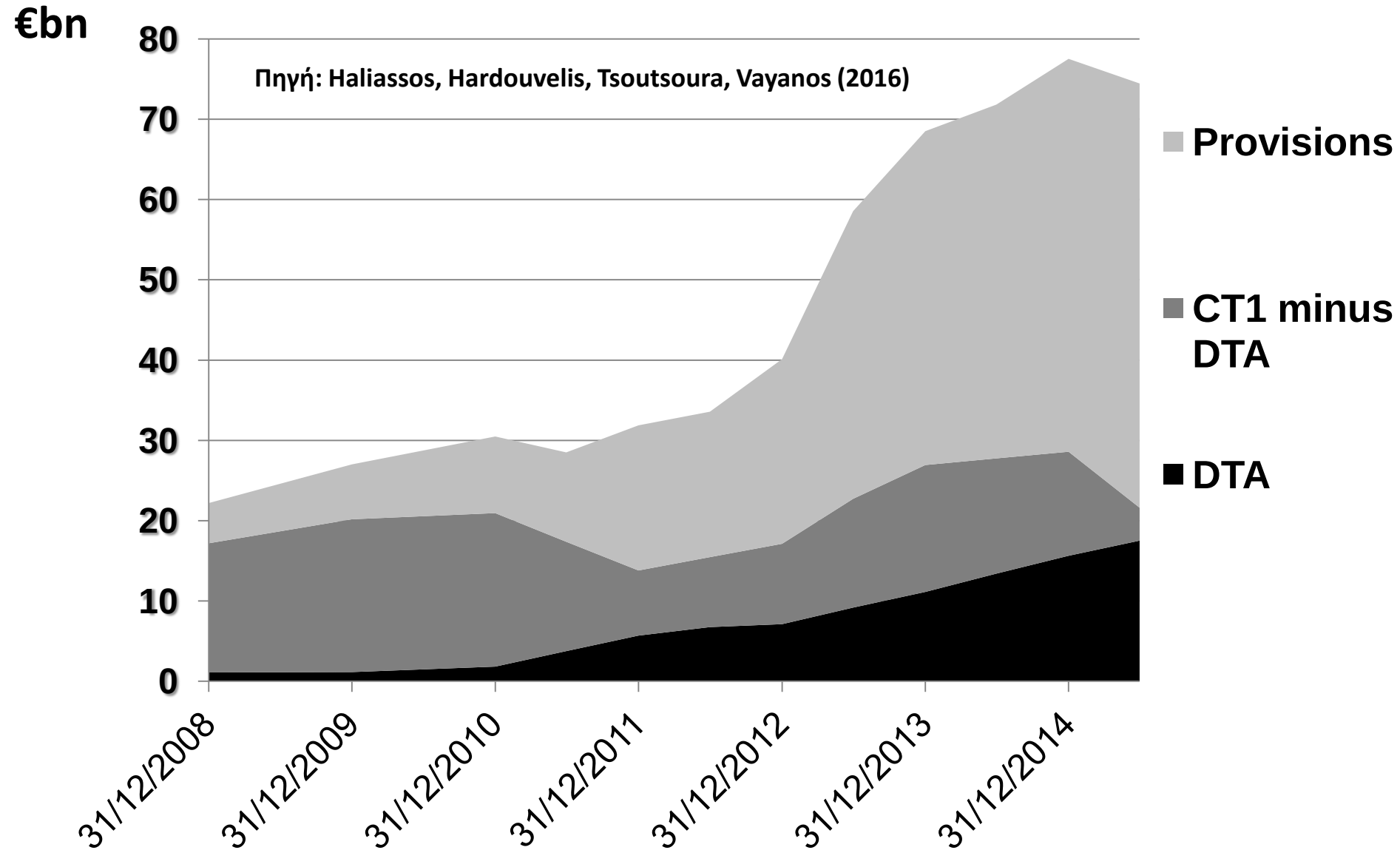
II. ΔΡΑΜΑΤΙΚΗ ΠΤΩΣΗ ΣΤΟ ΡΥΘΜΟ ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗ ΔΙΕΘΝΗ ΚΡΙΣΗ

II. ΤΡΕΙΣ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑ ΤΟ PSI

- ❖ Το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προικοδοτήθηκε με €50δισ.
 - Διοχέτευσε τα €39δισ για εκκαθάριση & ανακεφαλαιοποίηση των υγιών τραπεζών
 - Δημιουργήθηκαν 4 συστημικές τράπεζες, που έχουν ~ το 92% των δανείων & ενεργητικού. Στην πρώτη ανακεφαλαιοποίηση το 2013 H1, οι 3 από τις 4 προσέλκυσαν νέους ιδιώτες-μετόχους και €3,1δισ, ενώ η 4^η (Eurobank) κεφαλαιοποιήθηκε πλήρως από το ΤΧΣ.
- ❖ Στις 6 /3/2014 ανακοινώθηκαν από την ΤτΕ τα αποτελέσματα της Άσκησης Προσομοίωσης Ακραίων Καταστάσεων για τον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα , που δείχνουν επιπλέον συνολική κεφαλαιακή ανάγκη €6,4δισ → Δεύτερη ανακεφαλαιοποίηση συστημικών τραπεζών το 2014 H1 με ιδιωτικά κεφάλαια €8,2δισ . Η Eurobank έχει τώρα τη μικρότερη κρατική συμμετοχή από τις υπόλοιπες 4 τράπεζες.
- ❖ Άσκηση προσομοίωσης και AQR από την ΕΚΤ τον Οκτώβριο 2014 για περίπου 130 ευρωπαϊκές τράπεζες,. Δεν απαιτήθηκε τρίτη ανακεφαλαιοποίηση για τις ελληνικές λόγω DTC (40% έως 80% CET1). Η Alpha περνάει τα test και στο στατικό σενάριο.
- ❖ Η μη αναμενόμενη το 2014 νέα ύφεση του 2015 φέρνει
 - Απώλειες σε χρηματιστηριακές αξίες, με το ΤΧΣ να χάνει πάνω από €20 δισ
 - Νέα άσκηση προσομοίωσης και AQR από την ΕΚΤ τον Οκτώβριο 2015 μόνον για τις ελληνικές συστημικές τράπεζες → Υστέρηση €14,4 δισ → Τρίτη ανακεφαλαιοποίηση. Alpha & Eurobank βρίσκουν ιδιωτικά κεφάλαια και για το δυσμένές σενάριο , ενώ Εθνική και Πειραιώς χρειάζονται νέα κεφάλαια από ΤΧΣ.
 - Μετά τη τρίτη ανακεφαλαιοποίηση, η συμμετοχή του ΤΧΣ περιορίζεται σε ΕΤΕ 40,4%, Πειραιώς 26,4%, Alpha 11%, και Eurobank 2,4%

II. ΚΕΦΑΛΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

III.

I. Συγκριτικά μεγέθη

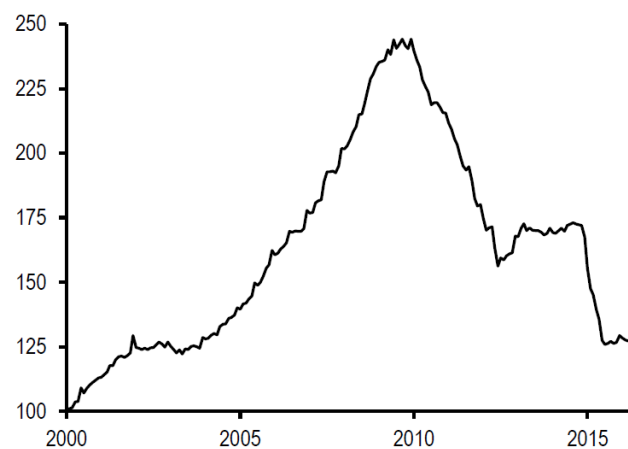
II. Κρίση και τράπεζες

III. Σημερινές προκλήσεις

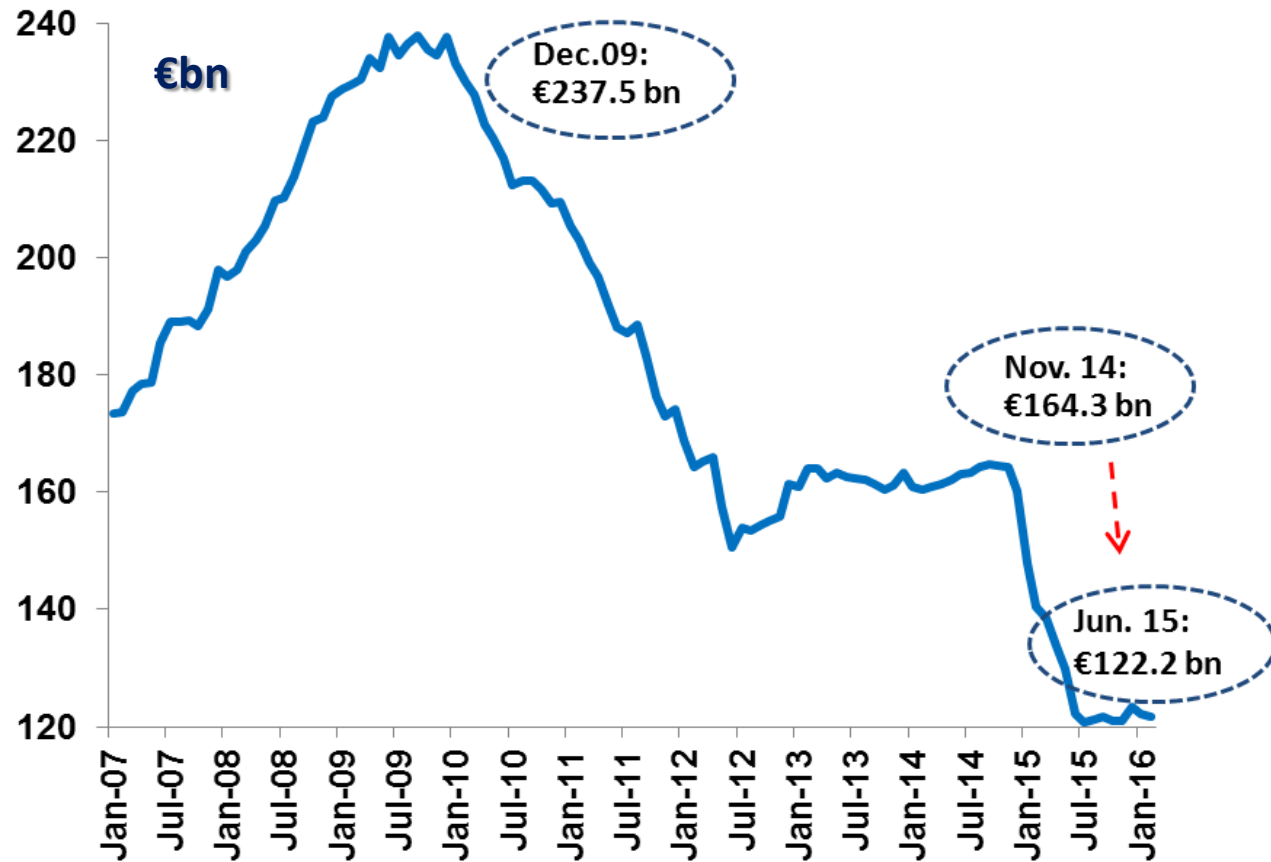
IV. Πολιτικές για το μέλλον

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #1: ΜΕΤΑ ΤΟ 2009, ΕΚΡΟΗ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

- Δύο κύματα εκροής:
 - 1/2010-5/2012
 - 11/2014-6/2015 με μείωση €42bn, οπότε περιορισμός στην κίνηση κεφαλαίων (28/6)

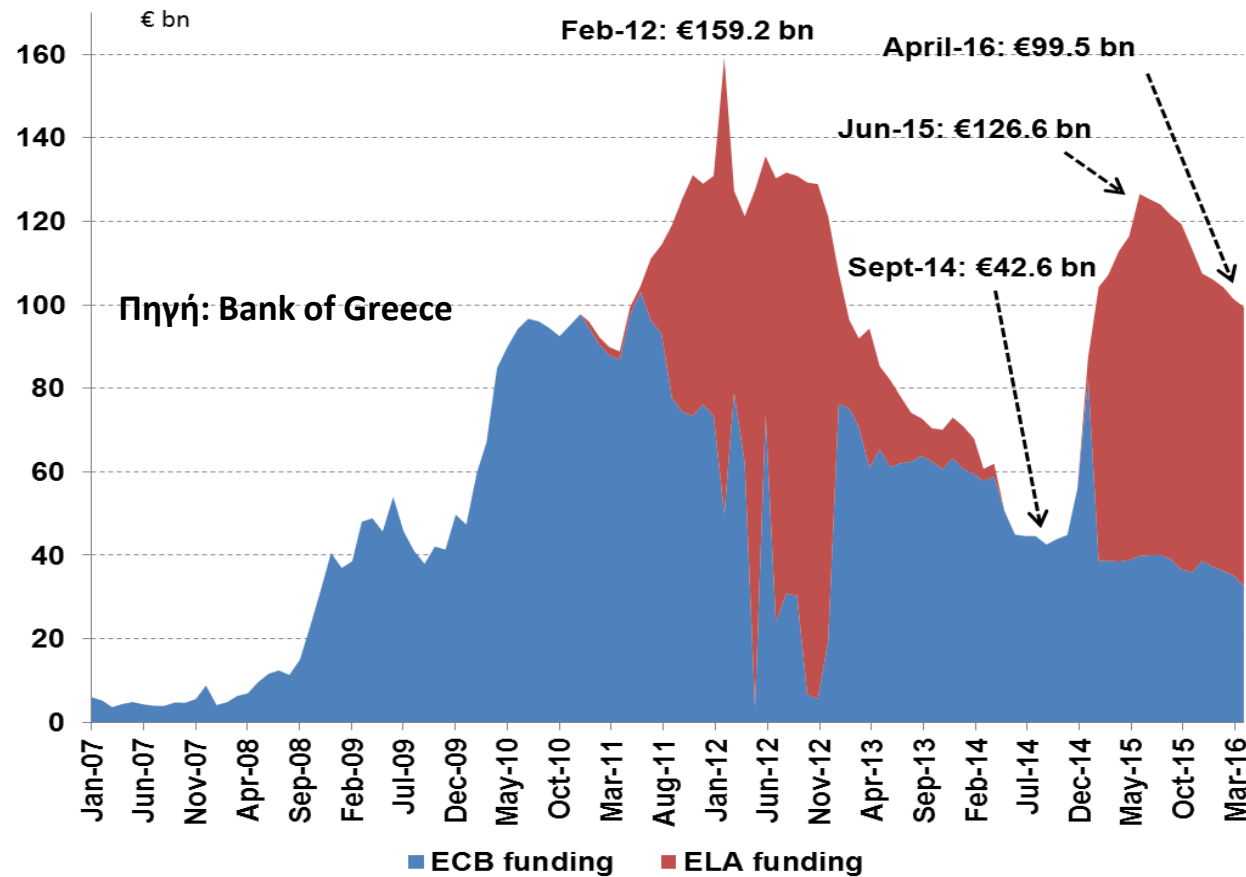

Private Sector Deposits

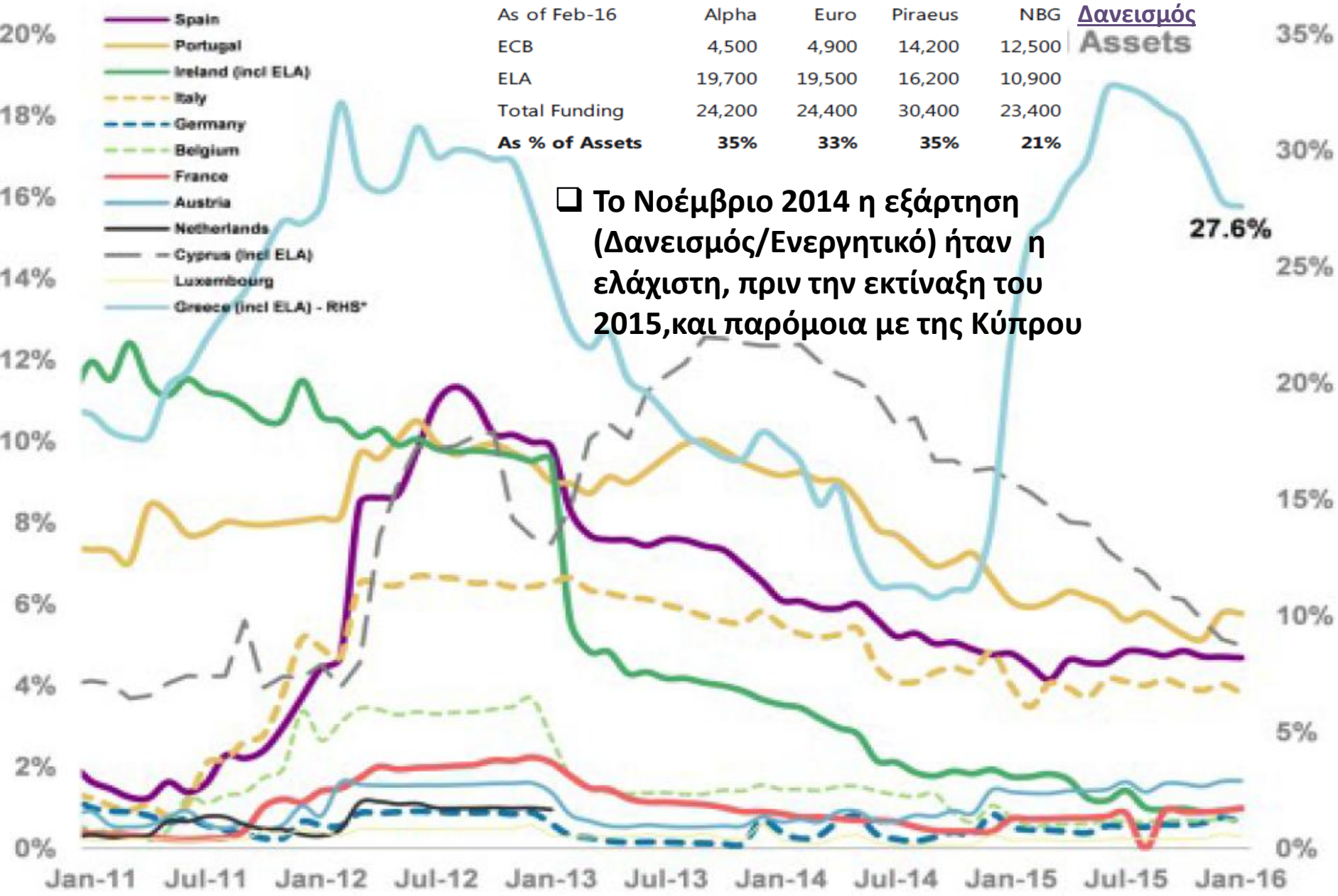
III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #1: ΤΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟ ΚΕΝΟ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ

- Πριν την κρίση 2007-2009 ελάχιστη η χρήση εργαλείων δανεισμού από την ΕΚΤ
- Η διεθνής κρίση πάγωσε τη διατραπεζική και αύξησε το δανεισμό στα περίπου €50δισ
- Ο Emergency Liquidity Assistance (ELA)
 - Ξεκίνησε κυρίως το 2011 με μέγιστη χρήση το Νοέμβριο 2012
 - Μηδενίστηκε το 2014
 - Αυξήθηκε το 2015 στα €86.8bn τον Ιούνιο
 - Τον Μάρτιο 2016 στα €66.2bn

- Ο ELA είναι πιο ακριβός από τον δανεισμό μέσω ΕΚΤ, κοστίζει περίπου 1,5% και χορηγείται από την ΤτΕ με ενέχυρο χαμηλότερης ποιότητας

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #1: ΕΞΑΡΤΗΣΗ ΑΠΟ ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

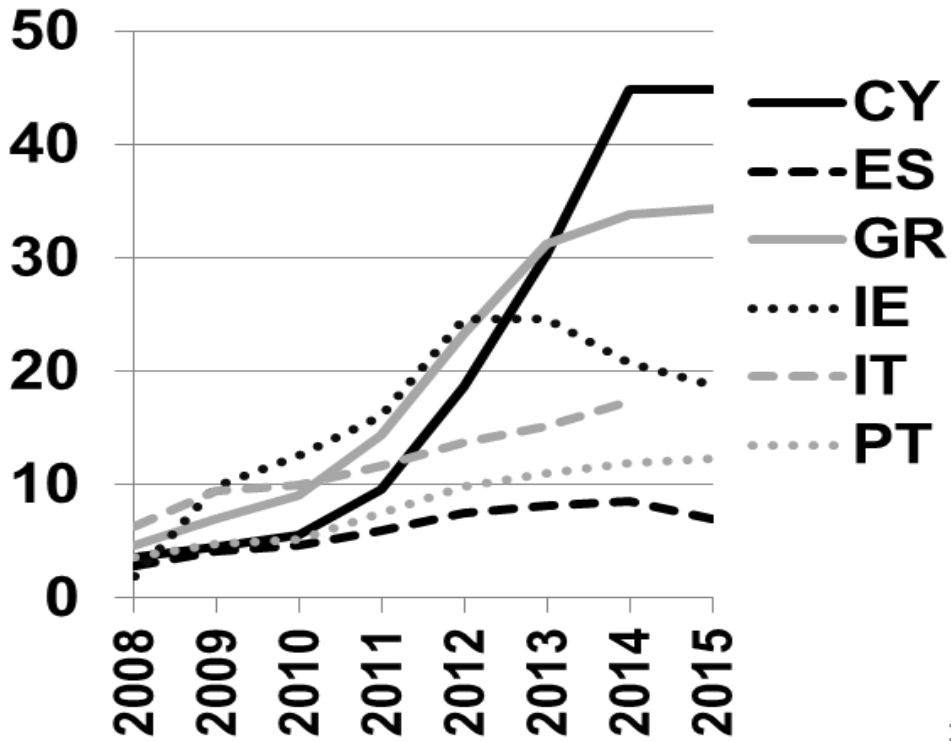
III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #2: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Μετά το PSI οι τράπεζες χτυπήθηκαν από τα NPLs, που σήμερα αποτελούν τη δεύτερη πρόκληση

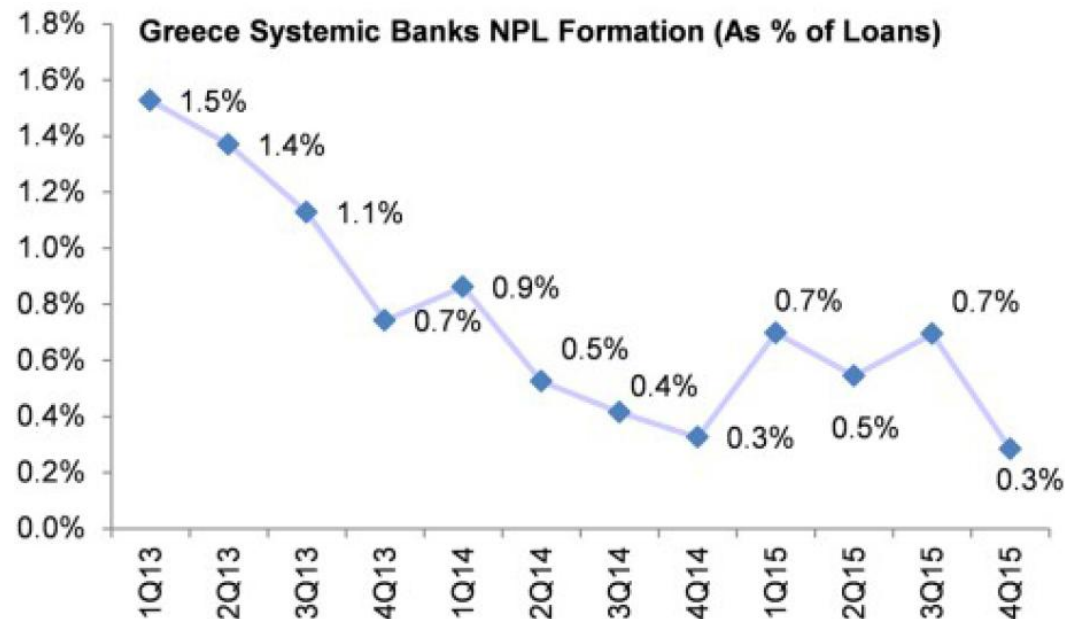
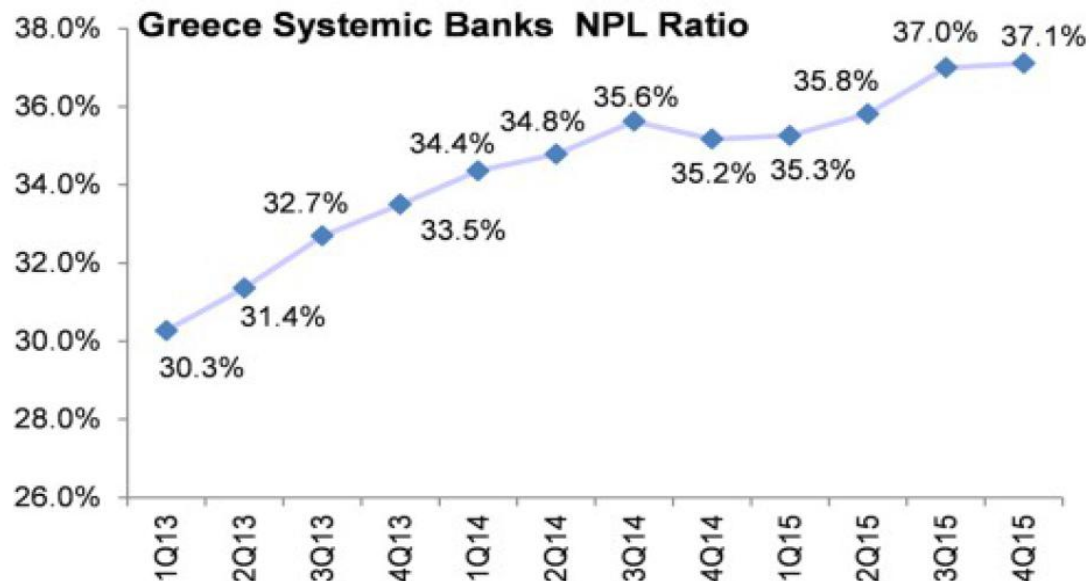
Source: Bloomberg

- Στην Κύπρο ο λόγος των NPLs είναι μεγαλύτερος από την Ελλάδα επειδή εκεί η κρίση ξεκίνησε από τις τράπεζες
- Στην Ιρλανδία, όπου η κρίση επίσης ξεκίνησε από τις τράπεζες, μειώνεται ο λόγος των NPLs από το 2013

III. ΠΡΟΚΛΗΣΗ #2: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

- Η πτωτική τους πορεία του 2014 αντιστράφηκε το 2015
- Εκτιμάται ότι τα NPLs θα αποκλιμακωθούν το 2016 εφόσον η νομοθεσία για τους πλειστηριασμούς μειώσει τους στρατηγικούς κακοπληρωτές
- Νομοθεσία Δεκ.2015 δημιουργεί Εταιρείες
 - Management & Services
 - Sales & Transfer με min capital €100K
- SSM χρησιμοποιεί νέο πιο αυστηρό ορισμό των NPEs, που είναι περισσότερα των NPLs και θα μειωθούν με περίπου 12 μήνες καθυστέρηση

IV.

I. Συγκριτικά μεγέθη

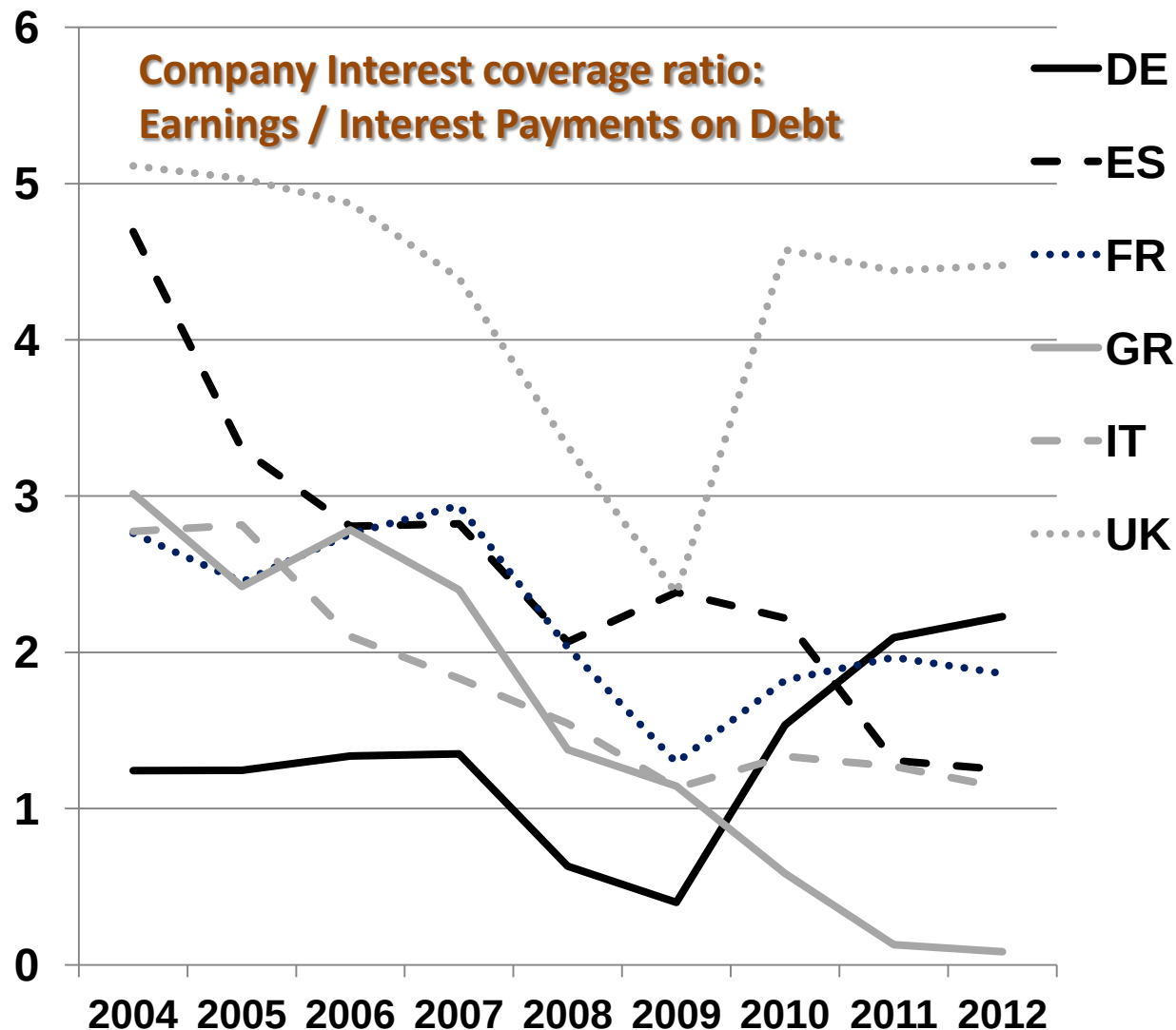
II. Κρίση και τράπεζες

III. Σημερινές προκλήσεις

IV. Πολιτικές για το μέλλον

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΜΕΣΟ ΜΕΛΛΟΝ: ΠΩΣ ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΝΕΤΑΙ ΤΟ DEBT-OVERHANG?

- Μεγάλη η πιστωτική ασφυξία στην Ελλάδα, όπως φαίνεται στον λόγο εσόδων /τόκους των επιχειρήσεων στο χρηματιστήριο
 - Ο λόγος σε Ελλάδα πλησιάζει το μηδέν
- Άμεση πρόκληση:
 - Νομοθεσία για χρεοκοπίες και διευθετήσεις
 - Διευθέτηση υψηλού χρέους νοικοκυριών & επιχειρήσεων
 - Επανάναρξη παροχής δανείων από τις τράπεζες

Πηγή: Haliassos, Hardouvelis, Tsoutsoura, Vayanos (2016)

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΠΩΤΕΡΟ ΜΕΛΛΟΝ: ΠΩΣ ΩΡΙΜΑΖΕΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ?

- ❑ Ανάπτυξη ασφαλιστικού κλάδου και κλάδου αμοιβαίων κεφαλαίων με την παροχή κινήτρων για αποταμίευση, σε συνδυασμό με την επίλυση του Ασφαλιστικού
- ❑ Η αναγκαστική σημερινή υψηλή συγκέντρωση στον τραπεζικό τομέα θα χρειαστεί να μειωθεί στο μέλλον, κατά προτίμηση με είσοδο ξένων ΧΙ
- ❑ Δημιουργία ενός εγχώριου περιουσιακού στοιχείου με ασφαλή απόδοση
- ❑ Βελτίωση του ποσοστού πλούτου που διοχετεύεται σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία και μεγαλύτερη διασπορά του χαρτοφυλακίου των επενδυτών μέσω μεγαλύτερης προστασίας των επενδυτών
 - Βελτίωση στην απονομή Δικαιοσύνης , π.χ bankruptcy laws, καθυστερήσεις στις αποφάσεις των δικαστηρίων, limited expertise of judges in financial matters)
 - Ενδυνάμωση των Εποπτικών Αρχών (ΤτΕ (1927), ΕΚ (1991)), ιδιαίτερα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς η οποία δίνει προτεραιότητα στις εισαγγελικές παρεμβάσεις και δεν έχει μεγάλο προϋπολογισμό

«Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα στα Χρόνια της Κρίσης»

Ευχαριστώ για την προσοχή σας

Συνέδριο Εταιρείας Μελέτης Εμπορικού και Οικονομικού Δικαίου:
«Το οικονομικό δίκαιο την εποχή της κρίσης»
27-28/5/2016

Καθηγητής Γκίκας Χαρδούβελης

Μάϊος 2016

